

**НЕКРОЛОГ,
ИЗГОВОРЕН НАД ТЕЛОМ ДРАГЕ ПРОФ. ДР МАРИЈЕ КЛЕУТ
9. 12. 2023.**

Драга Јелена, поштовани и драги пријатељи професорке Маје Клеут, колеге и колегинице, бивши студенти и сарадници...

Изузетно ми је тешко да говорим овом приликом, тим пре што је реч о некоме ко ми је био толико драг, попут члана породице, толико мудар, а ненаметљив, као што је професорка Маја била. О некоме ко је својим мудрим саветом најбоље умео да процени ситуацију и предупреди штету исхитрених и бурних реакција, нас млађих и мање тактичних, да нас пријатељски води и усмерава – онолико колико смо вољни да послушамо. У људском смислу остати без ње, ненадокнадив је губитак за све нас који смо је познавали.

У научном смислу штета је једнако ненадокнадива. Нико од нас, фолклориста, није тако добро познавао ускочке песме нити контекст у коме су оне настајале попут ње. И само она могла је написати „Ивана Сењанина“, остављајући у наслеђе свима нама узорити модел свестраног и у научном смислу беспрекорног промишљања једне епске биографије. И нико после ње не познаје више једну, готово замрлу, епску традицију о Даничићима. О томе нисмо читали, нажалост, јер тај текст није стигла да напише. А знам да је желела. Њен траг у српској фолклористици неспоран је.

С научним радом отпочела је пре него што се ми, њени студенти, као и генерације којима је постом предавала и родили. А знала је много. Она сазнања која је на предавањима, ненаметљиво, предочавала била су само врх леденог брега, оног мноштва чињеница и знања којима је она уистину располагала. Фокус професоркиног интересовања био је примарно народна књижевност, али тако да захвата и мноштво побочних веза – усменопоетске рефлексе у поезији српских романтичара (Б. Радичевића, Змаја, Његоша, Ј. Пачића...), грађанску лирику, критичка читања и полемике са фолклористима-претходницима, стрпљив архивски рад који резултира драгоценим прилозима о мало познатим особама и рукописима, бројни прикази... Нажалост, тек нешто мало ових текстова сабрала је у засебне књиге. Мноштво тих текстова раштркано је по различитим (релативно доступним домаћим и теже

доступним странам) часописима. Неки завршени рукописи имали су још незавиднију судбину: само наслутити можемо колики је губитак за нашу науку то што је њен завршени рукопис о именованом епископском јунаку нетрагом нестао.

Писала је полако, стрпљиво, тактично и аргументовано, као што је говорила. Много је знала, а своје судове изрицала је веома опрезно. Можда и превише. Оставила је, свеједно, импозантну библиографију: од готово 250 библиографских јединица; од чега двадесетак наслова чине монографије и приређене књиге. Од тих драгоцених текстова, могло је настати барем још толико књига. Да ли из тих разлога, или из скромности, каква ју је одувек красила, у једној од последњих посвета пожелела ми је „да постигне[м] већи успех од своје професорке“.

Драга моја професорка, тако прескромни, нисте увидели да је то уистину много, превише. У овим брзотекућим годинама новомиленијумским, нема више те научне усредсређености, попут Ваше, нема тих вишедеценијских, стрпљивих ишчитавања и прикупљања информација о одабраној теми. Сада, све је усмерено на резултате: треба, чим пре, подвући црту завршити рад и предочити до чега се дошло. Због избора, бодова, продукције, чега већ... Ви тако нисте функционисали. И није то имало везе са спорашћу. Вајкали сте се да је споро пишете, да не стижете много шта. Чак и да нисте стизали много, завршавали сте све што обећате. Сећам се да сте ми једном, тим поводом, с осмехом, ауторитетно, поновили Јеленину реплику из неког од ваших претходних разговора: „Шта ће ти то, да ти не треба за избор у звање?!“. Наравно, Вама нису били потребни поводи: писали сте само када сте имали шта да кажете, као што сте и говорили.

Драга професорка, недостајаће ми наши разговори. Не знајући да сте у болници, намеравао сам да се јавим. Да договоримо неку кафу и разговор о нашим темама. Да Вам донесем онај Ваш текст из *Летописа*, који је неко позајмио, а није Вам вратио, а ја онда копирао за себе и за Вас. Текст који сам последњи читао и у коме сам уживао како разложно, аргументовано и тактично полемишете са Лауером и његовим тенденциозним читањем српске епике и националног мита као „геноцидног“ и „опасног“, са идеолошком мотивацијом овог тумачења и ненаучним поступањем, са његовом врло селективном аргументацијом (којом се онда може доказати све што се жели). И схватих колико сте Ви, тако господствени, одмерени и без острашћености, у научном, па и у националном смислу, учинили и значили много више од свих ових медијски експонираних националиста. И када сте тврдили и аргументима доказали и понешто што се острашћеним „родољубима“ није допадало (нпр.

када сте, „ситно калуђерски“, како сте уобичавали да самоописујете свој рад, оспорили тезе да Вук није „аутентичан народни геније“ већ човек који читавог живота учи – као да то није по себи веома много – и колики је био Хердеров утицај на обликовање његовог односа према народним песмама). Копирани примерак Ваше полемике с Лауером нисам стигао да Вам доставим – због прехлада, обавеза, животних околности... У међувремену, потпуно неприпремљеног, поразила ме је страшна вест. И болна спознаја да ових мудрих разговора са Вама, из којих сам много учио, више неће бити.

Драга професорка, надам се да на неком лепшем месту сада разговарате са достојнијима и полемишете с великанима. А нас, од горе, учите истрајности. Падају ми на памет, за опроштај, Киплинггови стихови: *Ако можеш да поднесеш да чујеш истину коју си изрекао / Изопачену од подлаца у замку за будале [...] Ако си у стању да присилиши своје срце, живце, жиле/ Да те служе још дуго, иако су те већ одавно издали/ И да тако истрајеш у месту, кад у теби нема ничега више/ До воље која им говори: "Истрај!" [...] Тада ћеш бити велики човек.*

А то ће бити Ваш аманет, Ваше завештање нама свима: како не посустајати у истрајности, остати доследан говорењу истине (како у науци, тако и у животу), како бити – не велики, него ЧОВЕК!

У своје недостојно име, у име Одсека за српску књижевност и у име Филозофског факултета – последњи поздрав, али не и опроштај: засигурно, сретаћемо са Вашим мислима и речима, не само ми већ и генерације које долазе.

Слава јој!

Драгољуб Перић

